

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 24 października 2016 r.

Adam Bodnar

IX.517.2656.2016.KK

Pan
Zbigniew Ziobro
Minister Sprawiedliwości
Prokurator Generalny

Do podległego mi Biura wpływają wnioski osób tymczasowo aresztowanych, w których podnoszą, że nie otrzymują oni zgody organu dysponującego na korzystanie z samoinkasującego aparatu telefonicznego w celu porozumiewania się z obrońcą.

Ustalenia czynione w toku badania tych wniosków wykazały, że organy dysponujące swoją odmowę udzielenia zgody na prowadzenie rozmów telefonicznych z obrońcą motywowały przesłankami określonymi w art. 217c k.k.w. Wskazano, iż zachodzi uzasadniona obawa, że rozmowa ta zostanie wykorzystana do utrudniania postępowania karnego czy też popełnienia przestępstwa, a w szczególności do podżegania do jego popełnienia. Taką argumentację przedstawił Sąd Okręgowy w Szczecinie w zarządzeniach z dnia 27 maja br. i 10 czerwca br. (sygn. III K 96/16)¹. Natomiast Prokuratura Okręgowa w Szczecinie, w sprawie o sygn. V Ds. 62/12, odmawiając zezwolenia na rozmowy telefoniczne stanęła na stanowisku, że zgoda ta mogłaby doprowadzić do wykorzystania telefonu w celu utrudniania prowadzenia postępowania karnego. Zdaniem Prokuratury nie ma gwarancji, iż rozmowa z obrońcą nie zostanie wykorzystana celem uzyskania bądź przekazania na zewnątrz informacji mogących znacznie utrudnić dalsze gromadzenie materiału dowodowego i zakłócać prawidłowy tok

¹ Postanowieniem z dnia 11 lipca 2016 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie wskutek uwzględnienia zażalenia obrońcy zmienił zarządzenie z dnia 10 czerwca 2016 r. wyrażając zgodę na kontakt telefoniczny tymczasowo aresztowanego z obrońcą.

postępowania. Ponadto wskazano, że Służba Więzienna w żaden sposób nie jest w stanie stwierdzić, czy tymczasowo aresztowany przez cały czas rozmawia z obrońcą, ponieważ rozmowy te nie są kontrolowane. W związku z tym istnieje możliwość nawiązania kontaktów przez tymczasowo aresztowanego z innymi osobami, poprzez wskazany numer telefonu. Stanowisko to podzieliła także Prokuratura Apelacyjna w Szczecinie (sygn.. RPI DSN 7.2016.Sz).

Oprócz nieprawidłowości zgłaszanych z okręgu szczecińskiego, analogiczne skargi wpływają do podległego mi Biura również z innych rejonów Polski. Pozostają one aktualnie w toku badania.

Moim zdaniem, odmowa udzielenia zgody na korzystanie z aparatu telefonicznego przez tymczasowo aresztowanego w celu kontaktu z obrońcą, ogranicza w sposób znaczący jego prawo do obrony.

Prawo do obrony jest szeroko chronione przez przepisy prawa międzynarodowego, uregulowane m.in. w art. 14 ust. 3 lit. b i d Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych otwartego do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz.U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167 zał.), a także w art. 6 ust. 3 lit. b i c Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm.).

Warto przywołać również Rekomendację Rec (2006)2 Komitetu Ministrów do państw członkowskich Rady Europy w sprawie Europejskich Reguł Więziennych. Zgodnie z regułą 98.2, należy zapewnić wszystkie niezbędne warunki, aby pomóc więźniom śledczym w przygotowaniu własnej obrony i kontaktach z ich przedstawicielami prawnymi.

Odnosząc się natomiast do polskiego porządku prawnego, prawo do obrony ma rangę konstytucyjną (art. 42 ust. 2 Konstytucji RP) i przysługuje każdemu obywatelowi.

Podkreślić należy, że przepisy Kodeksu karnego wykonawczego przewidują, iż tymczasowo aresztowany ma prawo do porozumiewania się z obrońcą, pełnomocnikiem będącym adwokatem albo radcą prawnym oraz przedstawicielem niebędącym adwokatem ani radcą prawnym, który został zaaprobowany przez Przewodniczącego Izby Europejskiego Trybunału Praw Człowieka do reprezentowania skazanego przed tym

Trybunałem, podczas nieobecności innych osób oraz korespondencyjnie (art. 215 § 1 k.k.w.).

Zagadnienie utrzymywania przez tymczasowo aresztowanych kontaktu telefonicznego z obrońcą reguluje zaś przepis art. 217c k.k.w., w brzmieniu obowiązującym od 1 lipca 2015 r. Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 25 listopada 2014 r. (sygn. K 54/13) uznał bowiem, że przepis ten w jego uprzedniej postaci („tymczasowo aresztowany nie może korzystać z aparatu telefonicznego oraz innych środków łączności przewodowej i bezprzewodowej”) jest niezgodny z art. 42 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP.

Wdrażając do porządku prawnego wyrok Trybunału, ustawodawca przyznał osobie tymczasowo aresztowanej prawo do korzystania z aparatu telefonicznego na zasadach określonych w regulaminie organizacyjno-porządkowym wykonywania tymczasowego aresztowania, za zgodą organu do którego dyspozycji pozostaje. Jednocześnie w art. 217c § 2 k.k.w. wymienione zostały przesłanki, na podstawie których możliwa jest odmowa udzielenia zgody na wykonywanie połączeń telefonicznych. Może to nastąpić wówczas, gdy zachodzi uzasadniona obawa, że rozmowa zostanie wykorzystana w celu bezprawnego utrudniania postępowania karnego lub do popełnienia przestępstwa, w szczególności podżegania do przestępstwa. Przesłanki odmowy odnoszą się do rozmów ze wszystkimi osobami, w tym z obrońcą.

Należy mieć jednak na uwadze, iż zarówno adwokaci, jak i radcowie prawni wykonują zawody zaufania publicznego, w myśl art. 17 ust. 1 Konstytucji RP. Obrońca jest zobowiązany do postępowania zgodnie z zasadami etyki wykonywanego zawodu, a przede wszystkim zgodnie z prawem. Wobec powyższego *a priori* należy przyjąć, iż jego działania są zgodne z tymi normami. Jeżeli organ dysponujący znajduje się w posiadaniu informacji, iż obrońca wykorzystuje kontakt telefoniczny z tymczasowo aresztowanym do utrudniania postępowania karnego czy też popełnienia przestępstwa, to niewyrażenie zgody na rozmowę telefoniczną należy uznać za uzasadnione. Jednak w takim przypadku powinny zostać podjęte dodatkowe działania, w postaci co najmniej poinformowania odpowiednio Okręgowej Rady Adwokackiej lub Okręgowej Izby Radców Prawnych. W przywoływanych powyżej sprawach, które badano w podległym mi Biurze, takich działań nie podejmowano, zatem można przypuszczać, że organ dysponujący nie posiadał informacji uzasadniających niewyrażenie zgody na kontakt telefoniczny tymczasowo aresztowanego z obrońcą.

Ponadto pragnę podkreślić, iż administracja jednostki penitencjarnej ma możliwość skontrolowania z jakim numerem chciałby się połączyć tymczasowo aresztowany. Najczęściej numer telefonu do kontaktu z obrońcą jest także wskazywany w zarządzeniu organu dysponującego. Funkcjonariusz Służby Więziennej sprawdza prawdziwość danego numeru przy próbie połączenia się z kancelarią, w której zawód wykonuje obrońca.

Należy wreszcie zauważyć, że wykorzystanie kontaktu z obrońcą do podjęcia działań bezprawnych może mieć miejsce nie tylko podczas kontaktu telefonicznego, ale również listownego lub osobistego. Przyjęcie takiego założenia byłoby jednak nieracjonalne i mogłoby doprowadzić do całkowitego zakazu kontaktu tymczasowo aresztowanego z obrońcą.

Dodatkowo, jak słusznie zauważył w przytaczanym już wyroku Trybunał Konstytucyjny, pozbawienie tymczasowo aresztowanego możliwości telefonicznego porozumiewania się z obrońcą zagraża zachowaniu zasady równości broni w postępowaniu karnym, czyli sprawiedliwości proceduralnej. Nie daje równych szans w przygotowaniu się do postępowania tymczasowo aresztowanemu, który może kontaktować się ze swoim obrońcą w kwestiach dotyczących toczącego się postępowania wyłącznie w czasie widzeń i listownie, jak i oskarżycielom, mającym do swojej dyspozycji wszystkie nowoczesne środki komunikacji, w tym telefon. Tymczasowo aresztowanemu należy zagwarantować takie same możliwości przygotowania się do postępowania karnego, jak oskarżycielowi.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jednolity: Dz. U. z 2014 r. poz. 1648 ze zm.), zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o przedstawienie stanowiska w niniejszej sprawie.

Podpis na oryginale